

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1937 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående införande av bestämmelser om vite i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 126 i första kammaren av herr *Strömberg* och nr 226 i andra kammaren av fröken *Hesselgren*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville besluta om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning på vad sätt ett vitesförfarande skulle kunna införas i arbetarskyddslagen i syfte att ernå ett mera effektivt genomdrivande av dess bestämmelser angående olycksfall och ohälsa.

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd innehåller i 4 och 5 §§ bestämmelser om vad arbetsgivare särskilt skall iakttaga till förekommande av olycksfall i arbetet och ohälsa i följd av detsamma.

Tillsyn å efterlevnaden av de i nämnda lag meddelade föreskrifterna till förekommande av olycksfall och ohälsa i arbete samt rörande minderårigas och kvinnors användande i arbete ävensom av andra med stöd av arbetarskyddslagen meddelade föreskrifter utövas (enligt 23 §) av yrkesinspektionens befattningshavare samt kommunala tillsynsorgan. Tillsynen står under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet, som är socialstyrelsen. Yrkesinspektionens befattningshavare utgöras för tillsyningstjänsten i allmänhet av yrkesinspektörer, yrkesinspektörsassistenter och yrkesunderinspektörer. För tillsyn å arbete, vartill kvinnor användas, finnes en yrkesinspektör jämte yrkesinspektörsassistenter. För tillsyn företrädesvis å bergverksarbete och därmed sammanhängande arbete anlitas bergmästare och gruvingenjörer. Konungen äger därjämte förordna, att tillsynen å visst slag av verksamhet skall, med fritagande helt eller delvis av övriga tillsynsorgan, utövas av specialinspektör, såsom sprängämnesinspektör, skogs- och flottledsinspektör samt järnvägsinspektör.

De kommunala tillsynsorganen utgöras av hälsovårdsnämnderna (24 §). Dessa äro emellertid berättigade att utöva tillsynen genom en eller flera lämpliga, av nämnden utsedda personer.

För tillsynstjänsten i allmänhet indelas riket i nio yrkesinspektionsdistrikt (enligt 23 § i lagen jämförd med instruktionen för yrkesinspektionen den 18 december 1931). Yrkesinspektörerna äro envar beträffande sitt distrikt ansvariga för tillsynstjänstens i allmänhet tillbörliga fullgörande. De hava att leda yrkesinspektörsassistenternas och yrkesunderinspektörernas tjänsteutövning samt öva inseende över de kommunala tillsynsorganens verksamhet.

Riket är indelat i fem bergmästaredistrikt med en bergmästare i varje distrikt (Kungl. Maj:ts brev till kommerskollegium den 14 juni 1929).

I arbetarskyddslagen hava regler givits, som möjliggöra ett genomförande tvångsvis av lagens bestämmelser.

I sådant hänseende stadgas, bland annat, i 38 § 1 mom. första stycket, att socialstyrelsen på framställning av yrkesinspektör eller bergmästare eller där så eljest prövas nödigt äger förbjuda arbetsgivare att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel eller viss arbetsmetod utan att hava iakttagit visst av socialstyrelsen vid förbudets meddelande angivet villkor i något avseende, »varom förmäles i 4 §, 5 § a)—h) eller 6 § eller i någon av Kungl. Maj:ts med stöd av 7 § 1 mom. utfärdad, ej jämlikt 52 § särskilt straffbelagd föreskrift, eller som eljest, utan att hänföra sig till 5 § i)—m) inbegripes under 3 §». Innan socialstyrelsen fattar beslut skall — enligt huvudregeln — arbetsgivaren hava blivit hörd i saken. Om synnerlig fara är för handen, äger emellertid socialstyrelsen, utan att avbida arbetsgivarens yttrande, meddela dylikt förbud att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas. Vidare äger socialstyrelsen, där så finnes påkallat, genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

Bestämmelser om rätt för socialstyrelsen att även i andra fall, på framställning av yrkesinspektör eller bergmästare eller eljest, meddela förbud eller föreskrifter finnas meddelade i 38 § 1 mom. andra stycket, 38 § 2 mom. samt 39 §.

Om arbetsgivare underlåter att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats med stöd av 38 § 1 mom. första stycket, straffas han med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse (45 §). Jämväl för övriga fall, då förbud eller föreskrifter meddelats, stadgas straff för överträdelse och försummelser.

Över beslut av socialstyrelsen kan klagan få föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement.

Instruktionen för yrkesinspektionen stadgar bland annat om allmänna åligganden för tillsynsorganen. I 19 § föreskrives, att yrkesinspektörsassistent, yrkesinspektorisassistent, yrkesunderinspektör, kommunalt tillsynsorgan eller gruvingenjör, som finner förhållande å visst arbetsställe påkalla tillämpning av 38 eller 39 § i lagen om arbetarskydd, skall göra anmälan därom till närmast överordnade tillsynsorgan.

Om yrkesinspektör, yrkesinspektris eller bergmästare erhållit sådan anmälan eller om det eljest för någon av dem föreligger anledning att påkalla tillämpning av de nyss angivna lagrummen, så åligger det nämnda befallningshavare »att vidtaga den åtgärd, som av omständigheterna föranledes». Anses sålunda förbud jämlikt 38 § i arbetarskyddslagen erforderligt, äga de sist nämnda inspektionsorganen icke själva utfärda sådant, utan de ha att göra framställning i saken till socialstyrelsen.

Enligt de från början gällande bestämmelserna i arbetarskyddslagen var Konungens Befallningshavande den myndighet, som hade att meddela förbud och föreskrifter enligt 38 och 39 §§.

Den 2 november 1925 avgav *socialstyrelsen* i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag betänkande med förslag till reviderad lag om arbetarskydd (stat. off. utr. 1925: 34). Däri föreslogs, att befogenheten att meddela förbud, som vore erforderliga för arbetarskyddslagens genomförande tvångsvis, skulle överflyttas från Konungens Befallningshavande till socialstyrelsen. I motiveringen till detta förslag framhölls bland annat, att bristande enhetlighet i tillämpningen av dittillsvarande bestämmelser i detta hänseende konstaterats. Styrelsen hade även kommit till den uppfattningen, att tvångsförfarande stundom kommit till tillämpning i fall, där det ej varit nödvändigtvis påkallat. Såvitt styrelsen kunde döma skulle överflyttningen av ifrågavarande ärenden från länsstyrelserna till yrkesinspektionens chefsmyndighet vara ägnad att i avsevärd mån främja en enhetlig, rationell och måttfull praxis beträffande lagens genomförande tvångsvis.

I den proposition (nr 40), genom vilken förslag till ändringar i arbetarskyddslagstiftningen framlades för 1931 års riksdag, anförde föredragande departementschefen, statsrådet Larsson, bland annat, att de synpunkter, som anförts om den större sakkunskapen hos yrkesinspektionens chefsmyndighet ävensom om den enhetlighet i ärendenas avgörande, som följde av handläggningen hos ett centralt organ, finge anses tyngre för överflyttning av behörighet enligt 38 och 39 §§ från Konungens Befallningshavande till chefsmyndigheten än de argument, som anförts i motsatt riktning.

I sammanhang med redogörelsen för 38 § berörde departementschefen en bestämmelse, som i den av internationella arbetsorganisationens konferens år 1929 beslutade rekommendationen angående förebyggande av olycksfall i arbete förordats till antagande. Bestämmelsen innehöll, att yrkesinspektionens tjänstemän eller andra organ för kontroll över tillämpningen av lagar och förordningar rörande skydd för arbetarna mot olycksfall skulle, i den mån varje lands administrativa och judiciella organisation så medgäve, äga befogenhet att i varje särskilt fall föreskriva för arbetsgivaren vad han hade att göra för att iakttaga sina skyldigheter, med rätt likväl för honom att vädja till överordnad administrativ myndighet eller skiljedom. Socialstyrelsen hade i sitt utlåtande över rekommendationen yttrat, att bestämmelsen ej vore fullt klar. För den händelse innebörden av rekommendationen skulle vara, att de lokala, inspekterande organen skulle äga meddela för arbetsgivaren

bindande föreskrifter, syntes denna princip såsom stridande mot den i Sverige allt sedan yrkesinspektionens tillkomst gällande ordning, vilken i stort sett visat sig tillfredsställande, icke böra vinna beaktande i den svenska lagstiftningen. Med hänsyn till vad socialstyrelsen sålunda anfört hade departementschefen funnit denna punkt i rekommendationen icke böra föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

Propositionen tillstyrktes i de delar, varom nu är fråga, av andra lagutskottet (utlåtande nr 24) samt bifölls av riksdagen.

I anledning av två vid 1930 års riksdag väckta motioner (I: 21 av herr Möller m. fl. och II: 77 av herr Hansson i Stockholm m. fl.) beslöt riksdagen på förslag av statsutskottet (utlåtande nr 151) att i skrivelse (nr 287) till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet samt om framläggande för riksdagen av det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Sedan Kungl. Maj:t den 20 september 1930 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag i det av riksdagen angivna hänseendet, avlämnade socialstyrelsen den 17 december 1931 utredning och förslag i ämnet. Däröver avgåvos sedan yttranden av vissa myndigheter och sammanslutningar.

I motion, I: 245, till 1934 års riksdag yrkade herrar Branting och Wahlmark, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i lagen om arbetarskydd jämte instruktionen för yrkesinspektionen, att yrkesinspektörer och därmed jämställda inspektionsorgan gåves befogenhet att meddela sådant förbud och arbetsvillkor, som enligt 38 § 1 mom. första stycket i arbetarskyddslagen kunde utfärdas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande (nr 6) bland annat följande:

När det gäller att bedöma, huruvida den tid, som krävs för ärendenas avgörande i socialstyrelsen, är så lång, att den ger stöd åt motionärernas åsikt, att beslutanderättens förläggning hos socialstyrelsen medfört onödigt dröjsmål med ärendenas avgörande, må erinras, att, även om beslutanderätten skulle överflyttas till en myndighet underordnad socialstyrelsen, ett visst rådrum mellan anmärknings framställande och beslut i ärendet dock måste finnas, särskilt med hänsyn till bestämmelsen att arbetsgivaren som regel skall höras, innan beslut meddelas. Enligt utskottets mening hava tillräckliga skäl icke anförts för att statsmakterna så kort tid efter det att de nya bestämmelserna blivit genomförda skulle i enlighet med det förslag, som framförts i motionen, på en enstaka punkt vidtaga förändring av en i lagen genomgående princip.

På hemställan av utskottet beslöt riksdagen, att motionen icke skulle föranleda till någon åtgärd.

Vid 1936 års riksdag yrkade herrar Brädefors och Hagberg i Luleå i motionen II: 367, att riksdagen måtte besluta, bland annat, att yrkesinspektion skulle erhålla befogenhet att stoppa arbete, där fara för arbetarnas liv kunde föreligga, om icke omedelbara skyddsanordningar vidtoges.

Andra lagutskottet erinrade i sitt utlåtande (nr 9), att enligt vad chefen för socialdepartementet uttalat frågan om åtgärder för att åstadkomma större verkan av yrkesinspektionen komme att upptagas till avgörande i samband med de spörsmål, som vore föremål för övervägande vid pågående utredning rörande socialstyrelsens organisation. Enligt utskottets mening vore det icke lämpligt, att riksdagen i det läge, vari förstnämnda fråga sålunda befunde sig, toge ställning till de förslag i ämnet, som framlagts i motionen. Utskottet hemställde därför, att motionen icke måtte föranleda till någon åtgärd.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln (sid. 11) erinrar föredragande departementschefen, statsrådet Möller, om socialstyrelsens utredning och förslag rörande effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet. I samband därmed uttalas bland annat, att förslaget, till den del det avsåg organisationen av arbetarskyddsbyrån inom socialstyrelsen, komme att upptagas till prövning i samband med frågan om styrelsens organisation, vilken fråga vore avsedd att underställas årets riksdag. Vad åter anginge socialstyrelsens berörda förslag i övrigt, syntes detsamma icke i sitt nuvarande skick kunna läggas till grund för en proposition i ämnet. Det vore emellertid departementschefens förhoppning, att frågan i sin helhet skulle kunna föreläggas nästkommande års riksdag. För yrkesinspektionens vidkommande åsyftade departementschefen för nästa budgetår allenast en förstärkning av skogs- och flottledsinspektionen.

Enligt för utskottet tillgängliga uppgifter har socialstyrelsen under tiden från och med den 1 januari 1932, då de år 1931 beslutade bestämmelserna i arbetarskyddslagen trädde i kraft, till och med januari månad 1937 meddelat 13 beslut jämlikt 38 § 1 mom. första stycket i lagen. Samtliga beslut hava föranletts av framställning från yrkesinspektör.

Den tid, som i fråga om dessa ärenden förflutit från det att yrkesinspektör gjort framställning till socialstyrelsen till dess att styrelsen meddelat sitt beslut, framgår av omstående tabell.

I fallet 3 meddelades beslut med stöd av bestämmelsen i 38 § 1 mom. första stycket andra punkten, enligt vilken, om synnerlig fara är för handen, förbud kan meddelas att omedelbart träda i kraft, utan att arbetsgivarens yttrande behöver avvaktas. — I fallet 12 hade socialstyrelsen på grund av en tidigare skrivelse från vederbörande yrkesinspektör, innan framställningen den 3 november 1936 inkom, verkställt viss utredning i ärendet, därvid arbetsgivaren beretts tillfälle att yttra sig.

Vidare har socialstyrelsen meddelat ett beslut jämlikt 38 § 1 mom. andra stycket i lagen. I detta fall var yrkesinspektörens framställning dagtecknad den 17 december 1935, varefter socialstyrelsens beslut meddelades den 3 februari 1936. Mellan nämnda båda tidpunkter hava 48 dagar förflutit.

Något beslut jämlikt 38 § 2 mom. eller 39 § i lagen har under ovan angivna tid icke meddelats.

	Yrkesinspektörens framställning daterad:	Socialstyrelsens beslut meddelat:	Antal dagar
1	20/4 1932	28/5 1932	38
2	6/5 »	5/7 »	60
3	5/12 »	9/12 »	4
4	10/2 1933	20/3 1933	38
5	27/3 »	8/6 »	73
6	18/4 »	5/7 »	78
7	28/9 »	20/10 »	22
8	15/12 »	22/1 1934	38
9	17/9 1934	6/10 »	19
10	17/12 1935	3/2 1936	48
11	22/6 1936	29/7 »	37
12	3/11 »	6/11 »	3
13	22/10 »	10/11 »	19

Utskottet.

Utskottet finner det vara ett samhällsintresse av stor vikt, att de i lagen om arbetarskydd upptagna bestämmelserna till förekommande av olycksfall och ohälsa hava tillbörlig effektivitet. Enligt nu gällande ordning äger socialstyrelsen giva eftertryck åt dessa bestämmelser genom att meddela förbud i vissa hänseenden eller eljest nödiga föreskrifter. Utskottet anser emellertid beaktansvärda skäl tala för att till tillsyningsmyndighetens förfogande ställas utvidgade möjligheter att kontrollera förverkligandet av de utav densamma påbjudna åtgärder.

Frågan om åtgärder för att åstadkomma större verkan av yrkesinspektionen är för närvarande under Kungl. Maj:ts övervägande. I detta sammanhang torde frågan om införande av ett vitesförfarande och formerna för dess meddelande böra upptagas till prövning. Utskottet förbiser härvid icke, att ett vitesförfarande kan komma att stå mindre väl tillsammans med nuvarande bestämmelser angående straffpåföljd för överträdelse av förbud eller föreskrift, som meddelats med stöd av 38 eller 39 § i lagen. Även frågan om en eventuell ändring av nämnda straffbestämmelser torde därför böra tagas under omprövning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande frågan, under vilka förutsättningar ett vitesförfarande må kunna införas i lagen om arbetarskydd i syfte att ernå en mera effektiv tillämpning av dess bestämmelser till förekommande av olycksfall och ohälsa, samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kan föranleda.

Stockholm den 18 februari 1937.

På andra lagutskottets vägnar:
SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, Linder**), *P. Sandström, Heiding, Norman, Knut Petersson, Sten**) och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson, Johanson* i Hallagården, *Sandström* i Sollefteå, *Hermansson* och *Hansson* i Örebro samt fröken *Hesselgren* och fröken *Andersson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.